

Тенденции на женската престъпност в Русенски регион

доц. д-р Петя Шопова

ОБЩИ БЕЛЕЖКИ

Престъпността на жените /женската престъпност/ е самостоятелен криминологичен проблем, към който изследователите започват да проявяват интерес в края на 19 и през 20 век. Спецификата на проблематиката е свързана с факта, че жените извършват значително по-малко престъпления, отколкото мъжете.

В края на 19 век Чезаре Ламброзо в съавторство с Дж. Фереро публикува през 1893 г. в Торино книгата „Жената престъпница, проститутка и нормалната жена“. В това произведение се развива тезата, че женската престъпност и проституцията са две паралелни явления, преливащи едно в друго. Жените-престъпници се квалифицират на вродени, случайни, поради страст и самоубийци. Тезата за вродения престъпник се развива на плоскостта на изследване престъпността на жените^{1/}.

В България престъпността на жените се изследва през 19 и 20 век от автори като Кръстьо Раковски, Тулов, Н. Колчев, Г. Ст. Георгиев.

Най-новите изследвания са на Панчо Бешков от 1981г. „Жената и престъпленията против личността“^{2/} и Светла Маргаритова „Проблемът за женската престъпност в българската криминологична литература“ 1989г. ^{3/}.

След промените от 1989г. в България изследванията и публикациите, свързани с престъпността на жените са недостатъчни. Могат да се посочат „Книга за престъпността в България“^{4/} и учебниците по криминология с автори Йордан Айдаров^{5/} и Боян Станков^{6/}.

В криминологията се наблюдава оформянето на специфичната гледна точка на феминистичната криминология. През втората половина на 20 век се провеждат множество изследвания, свързани с феминистичната виктимология- изследвания на жената като жертва на домашното насилие и сексуалния тормоз.

ТЕНДЕНЦИИ НА ПРЕСТЪПНОСТТА НА ЖЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ

В съвременната българска криминология се използват понятията „престъпност на жените“^{6/} и „женска престъпност“^{5/}, когато се изследват на социално равнище тенденциите и характерните особености на престъпността на жените и механизма на индивидуалното престъпно поведение на жените - правонарушители.

Състоянието на женската престъпност е различно през различните исторически периоди.

В началото на 20 век относителният дял на престъпленията, извършени от жени в България е 3-4%, а през втората половина на 20 век достига до 13- 14% от общата престъпност^{5/}.

В изследвания и публикации на българските криминолози се сочи, че престъпността на жените е с относително малък обем в сравнение с общата престъпност.

Данните за периода след 1990г. сочат, че при регистрираните от МВР извършители на престъпления дялът на жените е около 8 % като в пикови години /например 2000г./ достига до 11 %.^{6/} При наказаните с влезли в сила съдебни актове лица относителният дял на осъдените жени не надвишава 7 % ^{5/}.

По-високата криминализация на жените след 1989г. се дължи на общата криминализация на населението както и на ниската степен на разкриваемост на извършителите на престъпления през последните 23 години в страната.

Налице е трайна тенденция на увеличаване на криминалната активност на жените.

Структурата на престъпността на жените в страната е опростена. По данни на полицията средно 60% от престъпленията, извършени от жени са кражби. При наказаната престъпност средно 45% от осъдените жени са извършители на кражби. Разликата от 15% между данните за регистрираната и наказаната престъпност при жените се дължи на проблемите, свързани с разкриваемостта и с дестабилизацията на обществото. При наказаната престъпност на жените следват документните престъпления и престъпленията против личността/6/.

Престъпността на жените може да бъде изследвана освен на национално и на регионално равнище.

ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ПРОЕКТА „ЖЕНСКАТА ПРЕСТЪПНОСТ В РУСЕНСКИ РЕГИОН- ТЕНДЕНЦИИ, ФАКТОРИ, ПРОГНОЗИ“

Въпросът за нивото на женската престъпност винаги е предизвиквал интерес у изследователите и гражданите. Това се дължи на факта, че в продължителен период от време женската престъпност има изключително малък относителен дял в съвкупността на престъпността в България. След обществените промени през 1989г. в България се наблюдава висок темп на нарастване на престъпността, в това число и увеличаване на престъпленията, извършени от жени.

През последното десетилетие продължава тенденцията на увеличаване на относителния дял на женската престъпност, на промяна на нейната структура и нарастване на относителния дял на престъпленията, извършени от жени.

Специално изследване на тези процеси за територията на Русенски регион не е правено. Проектът „Женската престъпност в Русенски регион - тенденции, фактори, прогнози/ 2009- 2012г./“ дава възможност да се изследват тенденциите на женската престъпност за изследвания период, да се открият и анализират причините, които я пораждат и на базата на прогноза да се предложат мерки за превенция. Това изследване дава възможност за развитие както на теорията на криминологията по изследваните проблеми, така и за конкретни практически изводи с оглед подпомагане на практическата дейност по превенция на престъпността. Изводите на проекта ще се ползват в учебния процес по криминология.

Със статистико-математически методи се събират и анализират данните за състоянието, структурата и динамиката на регистрираната и наказаната престъпност на жените за изследвания период от 2009г. до 2012г. и се сравняват с предишен 4-годишен период от 2005 до 2009г. Използвани са данни от Националния статистически институт, Областна дирекция на МВР и Районен съд- Русе.

ТЕНДЕНЦИИ НА ЖЕНСКАТА ПРЕСТЪПНОСТ В РУСЕНСКИ РЕГИОН ЗА ПЕРИОДА 2009- 2012Г.

При изследването на женската престъпност в Русенски регион се наблюдава основен четиригодишен период от 2009г. до 2012г. и се сравняват данните с предходен период от 2005 до 2008г. По този начин могат да бъдат очертани актуалните тенденции на изследваното явление- женската престъпност, да бъдат сравнени с предишен четиригодишен период и на тази база да се направи прогноза.

По данни на НСИ в периода 2009- 2012г. броят на жените в Русенски регион е по- голям от броя на мъжете. Така например за 2009г. броят на мъжете в областта е 120 740, а на жените 128 404, ; през 2012г. броят на мъжете е 112 921, а на жените- 118 659. Наблюдава се тенденция на намаляване на цялото население- както на мъжете, така и на жените, но броят на жените винаги е по- голям от броя на мъжете. Същото се отнася и за периода от 2005 до 2009г.

СЪСТОЯНИЕ И ДИНАМИКА НА ЖЕНСКАТА НАКАЗАНА ПРЕСТЪПНОСТ

Въпреки, че броят на жените в изследвания период и в периода за сравнение е по-голям от броя на мъжете, осъдените жени са неголяма част от общия брой на осъдени лица на територията на региона.

За изследвания период 2009- 2012г. осъдените жени представляват 8, 5% от всички осъдени. За периода на сравнение 2005- 2008г. осъдените жени представляват 9, 2% от всички осъдени. Тези данни дават възможност да се направят два извода:

Първо- намалява относителният дял на осъдените жени в общата съвкупност на осъдените лица на територията на Русенски регион от 2005 до 2012г.

Второ- относителният дял на осъдените жени продължава да бъде относително нисък и за двата периода- 2005- 2008 и 2009- 2012г.

СТРУКТУРА НА ЖЕНСКАТА НАКАЗАНА ПРЕСТЪПНОСТ

На първо място в структурата на престъпността за изследвания период 2009-2012г. жените в Русенски регион са осъдени за престъпленията против собствеността- 47, 40%, следвани от престъпленията против стопанството- 15%, престъпленията против дейността на държавни органи, обществени организации и лица изпълняващи публични функции- 10, 4%, общоопасни престъпления- 9, 5%, документни престъпления- 6, 94%.

При престъпленията против собствеността на първо място осъдените жени са за кражба- 75, 61%, грабеж- 7, 32%, присвояване- 7, 32%, измама- 7, 93%.

В периода за сравнение 2005- 2008г. осъдени жени в Русенски регион на първо място са за кражба- 69, 21%, за престъпления против стопанството- 8, 28%, за документни престъпления- 6, 62%, за престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции- 5, 63%, за общоопасни престъпления- 3, 64%.

При престъпленията против собствеността осъдените за кражди са 57, 89%, за грабеж 4, 31%, за присвояване- 10, 53%, за измама- 22, 49%, за изнудване- 0, 48%.

Сравнението на осъдените жени за двата периода показва трайна тенденция на най-голям относителен дял на осъдените за престъпления против собствеността с тенденция на увеличаване на осъдените за кражди.

През изследвания период 2009-2012г. намалява относителният дял на осъдените за престъпления против собствеността и се увеличава относителният дял на осъдените за престъпления против стопанството, дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции и общоопасни престъпления.

Тези промени се дължат на променящата се роля на жената в обществения и професионалния живот. Тя има по-висока професионална и обществена реализация и това я поставя по-често в конфликтни ситуации, които водят до престъпления/6/.

Затова наблюдаваме увеличаване на относителният дял на осъдените жени при престъпленията, свързани със стопанството, с дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции и други.

Интересна е тенденцията на женската престъпност в Русенски регион при престъпленията против собствеността. Докато в периода за сравнение 2005- 2009г. има сериозен относителен дял на осъдените за измама и присвояване жени/ съответно 22, 49% и 10, 53%/ в изследвания период 2009- 2012г. относителният дял на осъдените за тези престъпления намалява / съответно 7, 93% и 7, 32%/ . Тази тенденция е благоприятна за посочените групи престъпления и неблагоприятна за кражбата. В изследвания период осъдените за кражба са 75, 61% от всички осъдени за престъпления против собствеността, а в периода за сравнение са били 57, 89%. Това показва необходимостта от сериозна превантивна дейност при престъпленията против собствеността и специално при кражбите.

Използвана литература:

1. Lambroso C, Ferrero G. La donna delinquenteq la prostituta e la donna normale. Torino, 1893
2. Бешков Панчо, „Правна мисъл“, бр. 6, 1981г.
3. Маргаритова Светла „Проблемът за женската престъпност в българската криминологична литература“, Сборник на СКИ, 1989г.
4. Книга на престъпността в България/ авт. Колектив/ 1992
5. Айдаров Йордан „Криминология“, Сиела, 2010г.
6. Станков Боян „Криминология- видове престъпност“- ВСУ, 2003